

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.seKopia: u.s.remissvar@regeringskansliet.se

Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap (SOU 2026:4)

Dnr U2026/00068

Övergripande kommentarer

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) ställer sig i huvudsak positiv till betänkandets förslag och bedömningar.

SPSM anser att ett stärkt och tydligare definierat pedagogiskt ledarskap kan vara en faktor som bidrar till mer likvärdiga utbildningsvillkor för barn och elever.

Sammantaget anser SPSM att förslagen och bedömningarna i betänkandet bidrar till att tydliggöra rektors ansvar, mandat och förutsättningar att leda den pedagogiska verksamheten, vilket är särskilt betydelsefullt för barn och elever med funktionsnedsättning. Rektorns kompetens och nära ledarskap i verksamheten är avgörande för att tidigt identifiera behov och säkerställa att adekvata stödinsatser sätts in i rätt tid

SPSM har utifrån myndighetens uppdrag valt att kommentera följande delar i betänkandet

7.1.1 Rektorns pedagogiska ledarskap ska definieras i skollagen

SPSM tillstyrker förslaget.

7.1.2 Rektorns ansvarsområde får inte vara mer omfattande än att rektorn kan utöva det pedagogiska ledarskapet

SPSM är tveksam till förslaget med följande kommentarer.

SPSM är positiv till att rektorer ges rimliga förutsättningar och har faktiska möjligheter att utöva sitt pedagogiska ledarskap och delar den problembild utredningen beskriver. Det finns dock, som utredningen också konstaterar, arbetsmiljöförfattningar vars syfte är att säkerställa att alla arbetstagare, inte

bara rektorer, har en hälsosam arbetsbelastning. Rektorerers höga arbetsbelastning bör därmed inte bero på att området saknar författningsreglering.

SPSM uppfattar att utredningens resonemang om vilka faktorer och utmaningar som huvudmannen ska beakta när rektorsuppdraget ska avgränsas inte är tydliga nog och innebär båda svåra och komplexa avvägningar. SPSM ställer sig frågande till hur den föreslagna regleringen kan granskas och om brister i rektors pedagogiska ledarskap per automatik ska tolkas som att rektors ansvarsområde är för omfattande.

7.1.3 Rektorn ska ges förutsättningar för det pedagogiska ledarskapet

SPSM är tveksam till förslaget men delar utredningens problembeskrivning.

Det är av stor vikt att rektor kan utöva sitt pedagogiska ledarskap, men det följer av arbetsmiljöförfattningarna att arbetsmiljön för arbetstagare ska vara tillfredsställande. Att skapa förutsättningar för rektorer att utöva sitt uppdrag bör säkerställas på annat sätt än genom att i skollagen reglera att en utpekad yrkesgrupp får förutsättningar att utöva sitt uppdrag.

7.1.4 Rektorn ska ha mandat att besluta om ledningsstöd i den inre organisationen

SPSM är positiv till utredningens ambition att skapa bättre förutsättningar för ett nära och verksamhetsförankrat pedagogiskt ledarskap.

SPSM har inga invändningar mot att rektorns mandat att besluta om den inre organisationen och förtydligandet att rektor kan utse biträdande rektor. Däremot anser myndigheten att rektor inte obligatoriskt ska kunna bestämma om sådant som inte handlar om rektors pedagogiska ledarskap. I sådana frågor har huvudmannen och i vissa fall arbetsgivaren ansvar för att verksamheten bedrivs enligt lag och annan författning. Det kan exempelvis gälla frågor om säkerhet, beredskap, arbetsmiljö, bland annat lokalvård och drift- och serviceansvar, och skolskjuts.

7.1.5 Rektorns pedagogiska ledarskap ska inte vara möjligt att delegera i sin helhet

SPSM tillstyrker förslaget, men noterar att i såväl kommunallagen som i myndighetsförordningen är det beslutanderätt inte uppgifter eller ansvar som delegeras. Den terminologin bör även användas i skollagen. Stadgandets lydelse bör därför vara *Det pedagogiska ledarskapet får dock inte överlåtas i sin helhet.*

7.1.6 Statens skolverk ska ges i uppdrag att ge huvudmännen stöd i arbetet med att säkra rektorsförsörjningen och i att hantera rektorsomsättningen

SPSM har inga invändningar.

7.1.7 Nya behörighetskrav för rektorer

SPSM tillstyrker förslaget

7.1.8 Befattningsutbildningen för rektorer ska genomföras med godkänt resultat

SPSM tillstyrker förslaget men saknar resonemang till följande skrivelse i författningen i 2 kap. 12§ om ”en utbildning som kan jämföras med denna”.

7.1.9 Den statliga befattningsutbildningen för rektorer ska reserveras för rektorer men en ny särskild utbildning ska erbjudas biträdande rektorer och annan personal med ledningsuppgifter

SPSM tillstyrker förslaget.

SPSM vill uppmärksamma att utredningen i begränsad utsträckning behandlar hur den föreslagna utbildningen för biträdande rektorer och annan personal med ledningsuppgifter förhåller sig till rektorsprogrammet vid en eventuell övergång till rektorsuppdrag.

7.1.10 Rektorer och lärare verksamma inom Statens institutionsstyrelse och Kriminalvården ska också ha tillgång till professionsprogrammet

SPSM tillstyrker förslaget.

7.1.11 En rektor ska inte samtidigt kunna vara skolchef

SPSM tillstyrker förslaget.

7.1.12 Behörighetskrav och en statlig befattningsutbildning för skolchefer ska införas

SPSM tillstyrker förslaget men noterar att utredningen inte berör frågan om skolchefers utbildningsbakgrund.

7.2.1 Staten bör ta ett större ansvar för skolans finansiering

SPSM delar utredningens bedömning.

7.2.2 Ett komplett huvudmanna- och skolenhetsregister bör upprättas

SPSM delar utredningens bedömning.

7.2.3 Det finns behov av interoperabla system för skolväsendet

SPSM delar utredningens bedömning.

SPSM anser att nationella standarder för digital interoperabilitet kan bidra till mer ändamålsenliga analysverktyg. SPSM vill dock betona vikten av att dessa system utformas med hänsyn till skolformer som inte följer normen som exempelvis specialskolan som har en extra årskurs.

7.2.4 Rektorer behöver adekvat kompetens för att leda och samordna elevhälsoarbetet

SPSM delar utredningens bedömning.

SPSM instämmer i att ledning och samordning av elevhälsan kräver specifik kompetens och anser att rektorer behöver rustas tydligare för detta ansvar. SPSM vill framhålla rektorns centrala ansvar för att leda ett systematiskt kvalitetsarbete där elevhälsans samlade tvärprofessionella kompetens tas till vara på individ-, grupp- och organisationsnivå.

7.2.5 Meriteringsnivåer bör utredas

SPSM delar utredningens bedömning.

7.2.6 Insatser för rektorers professionella utveckling bör samordnas

SPSM delar utredningens bedömning.

7.2.7 Incitament för att få rektorer att vilja arbeta på skolor med stora utmaningar bör stärkas

SPSM delar utredningens bedömning. Myndigheten ser positivt på åtgärder som kan förbättra förutsättningarna för rektorer på skolor med stora utmaningar. Myndigheten ser exempelvis ett behov av att rikta specialpedagogiskt stöd till huvudmän i utsatta områden för att bidra till mer likvärdiga förutsättningar, en ökad måluppfyllelse och utveckling av främjande lärmiljöer samtidigt som vi motverkar utanförskap.

9. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

SPSM tillstyrker förslaget.

I detta ärende har Anna Bohman, utvecklingssamordnare, varit föredragande. I den slutliga handläggningen har även chefsjurist Ulrika Ehlin, enhetschef Nina Karnehed och sakkunnig Fredrik Ahlén deltagit

För Specialpedagogiska skolmyndigheten

Aurora Lindberg
Generaldirektör